

Motion

1984/85: 3241

Lars Werner m. fl.

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. (prop. 1984/85: 217)

Regeringen har alltsedan valsegern 1982 hävdad att man genom sin ekonomiska politik ("den tredje vägens politik") har lyckats föra landet in på rätt väg. Vänsterpartiet kommunisterna har på avgörande punkter kritiserat såväl de politiska förslagen som deras följder. Det finns ingenting i den ekonomiska utvecklingen under senare tid som föranleder vänsterpartiet kommunisterna att på någon avgörande punkt ändra sin bedömning.

Snarare är det så att den senaste tidens händelser, där regeringen tvingas till att lägga nya förslag på det ekonomisk-politiska området innan den nyligen avlämnade kompletteringspropositionen hunnit slutbehandlas i utskotten, bekräftar vår uppfattning att det på det ekonomisk-politiska området krävs en mer långsiktig och planerad utveckling samtidigt som mäktiga kapitalintressens makt beskärs. Att jämna vägen för kapitalismens strävanden i olika avseenden är inte en framsyftande politik, utan skapar i allt väsentligt nya problem för det svenska folkhushållet.

I propositionen anger regeringen som huvudskäl för åtgärderna att expansionen i den svenska ekonomin är för stark och att det därigenom åstadkommit en konsumtionsökning som negativt påverkat bytesbalansen genom ökad import. I motivtexten till förslagen nämns inget om den svenska industrins och storfinansens agerande som uppenbart har haft avgörande betydelse för utförsel av valuta från landet. Regeringen har senare i olika uttalanden meddelat att man är kritisk till den valutahantering som skett genom att företagen spekulerat i en eventuell devalvering av den svenska kronan och att åtgärderna med bl. a. diskontohöjningen var avsedda att visa upp en vilja att försvara kronans värde och dra tillbaka valuta till landet.

När det gäller den i propositionen beskrivna konsumtionsökningen så är det vår uppfattning att denna konsumtion är mycket ojämnt fördelad och att generella åtgärder som skärpning av kreditvillkor och diskontohöjning med påföljande kraftiga ytterligare höjning av utlåningsräntan drabbar dem hårdast som inte i nämnvärd grad deltagit i denna konsumtionsökning. Det är oss främmande att beteckna de svenska hushållen som "köpglada", samtidigt som vi vet att en halv miljon människor är beroende av socialt understöd för livsuppehållet och nya rapporter om en tilltagande nyfattigdom hos vissa grupper duggar tätt. I bedömningarna av den konsumtionsökning som skett — ofta med kredithjälp — måste finnas med antagandet om att hushållen efter år av reallönesänkningar och minskat sparande nu har ett uppdämt behov av viss ny- och återanskaffning av varor samtidigt

som man nu bibringats uppfattningen att en viss reallöneförbättring var att vänta under innevarande år. I den mån detta sker med hjälp av krediter så urholkar detta ytterligare den framtida köpkraften och en motsatt reaktion, dvs. minskade inköp, måste bli följden när både sparkapital och kreditmöjligheter är uttömda – speciellt som många människor nu kommer att direkt och indirekt drabbas av högräntepolitiken.

För vänsterpartiet kommunisternas del ser vi med oro på att så stor del av de ekonomisk-politiska förslagen i propositionen är riktade mot de vanliga hushållen, medan de som svarat för en stor del av valutautflödet – dvs. företag och storfinans – kommer undan med relativt blygsamma likviditetsindragningar. Vi anser också att diskontohöjningen är ett trubbigt instrument för att på något avgörande eller varaktigt sätt vända betalningsströmmarna i en ekonomi där företagens transnationalisering och vidgade utrikesaffärer medför att valutaspekulation och placeringar av likvida medel blir en allt viktigare del i deras verksamhet. Det är nu hög tid för regeringen att se över instrumenten på valutapolitikens område för att åstadkomma en mer samhällsekonomiskt riktig valutapolitik även om detta självfallet måste betyda ingrepp mot privatkapitalets strävan att med valutaantering maximera sin kapitalavkastning. Sambandet mellan en ökad internationalisering av företagen och deras affärer och nationalstaternas alltmer begränsade möjligheter att föra en självständig ekonomisk politik har utförligt behandlats i vpk:s 90-talsrapport om vårt internationella beroende, men det sägs också klart ut i direktinvesteringskommitténs år 1983 framlagda betänkande där multinationaliseringen av företagen behandlas:

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att samtidigt som de samhällsekonomiska problemen blivit större och kräver mer insats av penningekonomiska åtgärder så har det blivit svårare att använda dessa därför att det växande internationella kapitalet är känsligt för ränteskillnader mellan länder och förväntningar om växelkursförändringar. Följden av detta blir att självständigheten när det gäller att uppnå interna mål för stabiliseringspolitiken gradvis reducerats för de enskilda länderna. Uppkomsten av multinationella företag är en betydelsefull faktor bakom denna förändring.

Nu behöver det inte vara multinationella företag för att deras handlande skall ha stor betydelse för den svenska valutapolitiken. I samma grad som regeringen bygger sin ekonomisk-politiska strategi på en ensidig exporttillväxt ökar känsligheten för och beroendet av de enskilda företagens handlande på valutaområdet. En utveckling där hemmamarknaden och den inhemska produktionen och konsumtionen betonas i större grad ger ett bättre skydd mot bolagens valutaspekulationer.

Den senaste tidens händelseutveckling stärker vår uppfattning om att regeringen måste skaffa sig betydligt skarpare vapen i kampen mot kapitalets valutaspekulationer. Speciellt som högräntepolitiken får till följd att det blir mer lönsamt för kapitalägare att placera likvida medel i annan

verksamhet än den produktiva och värdeskapande industrisektorn. På sikt kommer också konkurrenskraften för svensk industri att försämrast eftersom hög ränta kräver hög avkastning på investeringar och insatsvaror. Dessa fakta kommer med all sannolikhet – om diskontohöjningen består under en längre tid – att få negativa följder för sysselsättningen. De nu av regeringen föreslagna åtgärderna innehåller också flera moment som enligt vår mening motverkar de strävanden som måste sättas främst i den ekonomiska politiken, dvs. ökad sysselsättning och en rättvis fördelningspolitik. Ingreppen mot storfinansen är för blygsamma och kreditstramningar och diskontohöjning slår blint också mot dem som har ett besvärligt ekonomiskt läge.

Riksdagen kan inte i efterhand påverka diskontohöjningen eller förhindra spekulation som pågått. Därför är det viktigt att riksdagen nu beslutar om skärpta åtgärder mot valutautförsel och spekulation samtidigt som beslut tas om åtgärder för att lindra negativa fördelningspolitiska effekter.

När det gäller de fördelningspolitiska effekterna så vill vi för vår del hänvisa till de förslag som ligger för behandling i samband med kompletteringspropositionen där vpk föreslår att en sänkning av matmomsen skall inledas. Det kan ske snabbt och enkelt genom att livsmedelssubventionerna ökas. Detta skulle få till följd att de vanliga och mest trängda hushållen skulle få en förbättring av sin ekonomi. Matkonsumtionen är – precis som bostaden – en konsumtion som i allt väsentligt riktar sig mot inhemsk produktion och alltså inte har de negativa effekter som en ökad import har. Det är bara att beklaga att många andra områden där en utvecklad svensk produktion förekommer inte har samma låga importinnehåll som t.ex. matproduktionen. Ett av problemen med den exportledda tillväxten är just det stora importinnehållet i svensk produktion som förtar en stor del av effekten av exportframgångar och på så sätt också påverkar bytesbalansen.

Mot bakgrund av detta faktum förtjänar att påpekas att en varaktig lösning av de problem som föranlett förslagen i proposition 1984/85:217 kräver en ökad förädling av svenska råvaror och en ökad andel svenska insatsvaror i produktionen. I en långsiktig ekonomisk-politisk strategi måste åtgärder på detta område ingå som en viktig del.

Som en direkt följd av att förslagen i proposition 1984/85:217 har en generell verkan som drabbar dem med vanliga arbetsinkomster och pensioner hårdast bör enligt vår mening löntagare, pensionärer, kulturarbetare och arbetande småföretagare erhålla en extra skatterabatt om 600 kr.

Vi anser att en upptrappning bör påbörjas omedelbart såvitt statlig skatt taxeras, dvs. vid en beskattningsbar inkomst av 7800 kr., och att 600 kronors rabatt uppnås vid en beskattningsbar inkomst om 22800 kr. Detta medför att statlig skatt inte utgår för inkomster under 22800 kr. Genom denna konstruktion får även låginkomsttagare del i skatterabatten.

Vi föreslår dessutom att den ytterligare skatterabatten begränsas till de

grupper som ligger inom normala inkomstskikt. Vi vill därför börja avtrappa rabatten vid den s. k. brytpunkten, 124 800 kr., till att helt upphöra vid 140 400 kr.

Med anledning av vad som i motionen ovan sagts om behovet av skärpt kontroll över utlandsinvesteringar och valutarörelser som påverkar den nationella ekonomiska politiken föreslår vi åtgärder på nedanstående områden:

- Eftersom det finns ett klart samband mellan utvecklingen av de svenska direktinvesteringarna utomlands och den ekonomiska utvecklingen inom landet är det rimligt att samhällsorganen får en effektiv kontroll över utlandsinvesteringarna och att dessa bedöms utifrån samhällsekonomiska intressen för de berörda länderna. Riksbanken bör ompröva sitt beslut om att inte längre pröva direktinvesteringarna utomlands ur bytesbalanssynpunkt, och de anställda inom berörda företag och koncerner bör ges möjligheter att påverka utlandsinvesteringarna genom vetorätt.
- Riksbanken måste ges ett ökat inflytande över valutahandeln genom skärpt kontroll över bankernas och företagens valutaavdelningar. Frågan om en centralisering av all valutahandel bör utredas.
- I motion 1984/85: 3203 som avlämnades med anledning av kompletteringspropositionen föreslås en särskild kapitalexportavgift om 10 % på den del av svenska direktinvesteringar utomlands som finansieras genom betalning från Sverige. Detta krav är högaktuellt mot bakgrund av den senaste händelseutvecklingen och har ännu inte varit föremål för riksdagens ställningstagande.

Den höga räntans menliga inverkan på samhällsekonomin som berörts ovan i motionen bör föranleda riksdagen att uttala att en snar räntesänkning är nödvändig. De skärpta valutaregleringar som vi föreslår kan om de genomförs medverka till att skapa ett läge där en räntesänkning kan ske snabbt. Enligt vår mening bör bankernas försök att höja utlåningsräntan väsentligt över diskontohöjningen föranleda ett återinförande av ränteregleringen.

Den utredning om beskattning av realräntevinster som ställdes i utsikt av regeringen i våras bör forceras så att ett lagförslag på detta område snarast kan föreläggas riksdagen för beslut.

Med anledning av propositionen föreslår vi följande:

- Likviditetsindragningarna från näringslivet bör dubblas i förhållande till förslagen i propositionen. Indragningarna skall alltså enligt vårt förslag ske med 12 % i augusti och med ytterligare 8 % i januari nästa år. Hälften av de indragna likvida medlen skall överföras till AP-fonden och användas till produktiva investeringar med sikte på att som ovan nämnts öka förädlingsgraden av de inhemska råvarorna samt att höja graden av svenska insatsvaror i industrin.
- Vad gäller delgivningen om att statliga utgifter skall senareläggas så kan

vi inte acceptera detta utan att riksdagen får ta ställning till de konkreta förslagen. Den offentliga sektorn har en viktig roll i en strategi för att motverka arbetslösheten och redan beslutade statliga utgifter kan inte dras in utan att de värderas utifrån sina sysselsättningsskapande effekter.

- Den nya lag som föreslås och som ger regeringen bemyndigande att skärpa reglerna för avbetalningsköp kan accepteras. Vi anser dock att mindre krediter, upp till 20 000 kr., som ibland kan behövas för att möjliggöra vissa inköp, kan beviljas med endast 20 % kontantinsats och med en amorteringstid om högst 24 månader.
- Stämpelskattehöjningen på fastighetsinteckningar accepteras. Även stämpelskatten på aktier bör enligt vår mening fördubblas, dvs. höjas till 2 %.
- När det gäller åtgärder på bilismens område har riksdagen att ta ställning till en förhöjd accis på nya motorfordon. De skärpta regler för avbetalningsköp av motorfordon som vi anser har den mest återhållande effekten på bilköpen har regeringen redan beslutat om genom återinförande av bilkreditförordningen med krav om kontantinsats på 50 % och en längsta amorteringstid av 12 månader. För vår del anser vi att billigare bilar borde undantas från den hårda kreditförordningen och falla under samma regler som vi ovan föreslår för vanliga avbetalningsköp.

Vidare föreslår vi att det införs en differentierad accis, med en mindre ökning av accisen på billigare bilar och en större ökning på dyra bilar. En lämplig gräns är 70 000 kr.

Regeringen motiverar accishöjningen delvis med miljöpolitiska argument. De fordon som uppfyller de framtida skärpta men frivilliga krav på avgasrening som skall börja tillämpas 1987 skall enligt senare förslag kunna få nedsatt accis.

Med kännedom om bilismens försurande inverkan på miljön är denna fördröjning i tiden oacceptabel. Om accisen införs nu så skall redan nu befrielse eller nedsättning av densamma erhållas om fordonet uppfyller de framtida kraven. Fordon som drivs med motorgas eller motoralkohol kan på så sätt få befrielse omedelbart.

Om de miljöpolitiska argumenten skall få verklig trovärdighet bör regeringen vidta stimulerande åtgärder för kollektivtrafiken i form av ett specialdestinerat bidrag på 50 milj. kr. till förbättrande av den kollektiva trafikstandarden. Härigenom minskas långsiktigt behovet av privatbil och gynnas arbete och inhemsk konsumtion.

- Vi vill dessutom peka på de svårigheter som de skärpta bestämmelserna om avbetalningsköp för motorfordon kan innebära för rörelsehindrade med behov av bil. Problemet blir inte mindre av att samhällets bilstöd inte har anpassats till vare sig pris- eller inkomstutvecklingen. Vi föreslår därför att regeringen vidtar speciella åtgärder, t.ex. genom att undanta handikappfordon från de nya bestämmelserna.

Med hänvisning till det anförda förelås

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen.
2. att riksdagen beslutar om en skatterabatt i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. att riksdagen med godkännande av regeringens förslag om lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp godkänner vad i motionen anförs om förmånliga avbetalningsvillkor för krediter lägre än 20 000 kr..
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om inbetalning på likviditetskonto.
5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om förhöjd försäljningsskatt på motorfordon.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om avbetalningsköp av billigare motorfordon.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om undantag för handikappfordon.
8. att riksdagen beslutar höja stämpelskatten för aktier till 2 %.
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att riksdagen skall ges möjlighet att ta ställning till förslag om senareläggning av beslutade statsutgifter.
10. att riksdagen med hänvisning till vad som i motionen anförs om skärpt valutareglering
 - a) uttalar sig för att riksbanken omprövar sitt beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt.
 - b) hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse.
 - c) hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att de i ett företag/en koncern anställas godkännande krävs för utlandsinvesteringar.
11. att riksdagen med hänvisning till vad i motionen anförs om skärpt kontroll över bankernas och företagens valutaavdelningar hos regeringen begär förslag till åtgärder i enlighet härmed.
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om en utredning angående centraliseringen av valutahandeln.
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om en sänkning av räntan.

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag om återinförande av ränteregleringen.
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anför^s om realräntebeskattningen.
16. att riksdagen beslutar anvisa ett särskilt anslag om 50 000 000 kr. avseende utveckling av kollektivtrafik.

Stockholm den 28 maj 1985

LARS WERNER (vpk)

BERTIL MABRINK (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

HANS PETERSSON (vpk)

i Hallstahammar

NILS BERNDTSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)